RECOMANDARE PENTRU ATRIBUIREA TITLULUI DE MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ROMÂNE PROFESORULUI PAUL E. MICHELSON*

Cooptarea membrilor de onoare de dincolo de fruntarii în Academia Română reprezintă o îndatorire ce presupune obiectivitate, discernământ și responsabilitate, de care, de-a lungul existenței instituției, predecesorii noștri s-au achitat în mod onorabil, astfel că în panoplia personalităților selectate pentru atribuirea titlului respectiv se regăsesc în egală măsură celebrități aureolate pe plan mondial și prieteni constanți ai românității, valențe ce s-au îngemănat armonios în cele mai multe cazuri. Ar fi desigur relativ simplu și operativ să se ofere distincția respectivă notabilităților de pe mapamond numai pentru contribuțiile din sfera culturală și științifică, dar asemenea procedură nu s-a propagat constant între cutumele instituției noastre și nici majoritatea academiilor naționale europene nu și-au asumat veleități similare. În schimb, nu a lipsit receptivitatea față de ideea stimulării conexiunilor între forurile culturale din spațiul carpato-danubian din subordinea organismelor academice și spiritele cu dotare intelectuală elevată din străinătate. Asocierea și colaborarea cu acestea din urmă constituie o oportunitate de a le împărtăși prețuirea oficializată pentru travaliul investit în domeniile pe care le-au ilustrat cu succes, iar, pe de altă parte, de a le exprima aprecierea față de eforturile de popularizare a valorilor naționale românești și de sprijinire a proiectelor științifice bilaterale majore pe alte meridiane.

Dacă în perioada antebelică proporția specialiștilor din Lumea Nouă, aleși în calitate de membri de onoare ai Academiei Române, a fost cu totul limitată în toate palierele cărturărești, în deceniile din urmă numărul lor a sporit exponențial, în consonanță cu prestigiul netăgăduit al civilizației americane, propulsat tentacular și implacabil, concomitent cu autoritatea Casei Albe pe plan politic la scară planetară. Totodată, statutul de *lingua franca* dobândit de idiomul anglo-saxon i-au ușurat substanțial penetrabilitatea generală. Datorită diasporei migrată din România peste Ocean după instalarea regimului comunist, dar și a unor nativi americani, interesul

* Prezentată la Adunarea generală de alegeri a Academiei Române din 12 februarie 2025.

pentru istoria românilor a crescut în mod deosebit în anii postbelici, soldându-se, între altele, prin elaborarea a numeroase sinteze și studii diseminate în publicații periodice de prestigiu, consacrate mai cu seamă perioadei moderne și contemporane, multiplicarea stagiilor bilaterale de documentare ale cercetătorilor din cele două state, dar și prin organizarea mai multor simpozioane internaționale, atât în principalele centre universitare și academice de pe teritoriul României, cât și în cele disipate în Statele Unite ale Americii. Toate aceste cooperări diverse, cu periodicitate relativ dinamică, au contribuit substanțial la amplificarea interesului erudiților români pentru istoria americană, dar și, în mod reciproc, al sporirii preocupărilor specialiștilor americani pentru trecutul arealului românofon.

Timpul se curge în mod ireversibil sau, precum notifica cel mai ilustru poet latin Publius Vergilius Maro, *fugit irreparabile tempus*, acumulând împliniri substanțiale, dar lăsând loc și disfuncționalităților. Realitățile vremurilor revolute nu rămân nealterabile și nu se reiterează, astfel că ne situăm într-un alt stadiu al evoluției istoriografice pe ambele maluri ale Atlanticului. Cei mai numeroși reprezentanți ai impetuoasei și neostoitei generații postbelice au plecat treptat pe calea veșniciei, iar succesorii nu par a proba, cel puțin până în prezent, aceleași atribute gnoseologice.

A supraviețuit din fericire unul dintre cei mai vrednici exponenți ai istoriografiei americane, comutat statornic la deslușirea veridicităților culturale și politice ale românității din epoca modernă și contemporană, anume Paul E. Michelson, apreciat și binecunoscut colegilor de breaslă din România, a cărui cooptare între membrii de onoare ai Academiei Române ar fi trebuit să se săvârșească de multă vreme, dar încercăm acum, cu impardonabilă întârziere, să ne înfățișăm propunerea, spre a dobândi acordul Domniilor Voastre.

Potrivit normelor tradiționale, convenționale dar nu desuete, de vreme ce au o largă proliferare internațională, vom încerca să devoalăm lapidar profilul erudit al profesorului Paul E. Michelson, prezentat, de altfel, zilele trecute *on-line* tuturor membrilor comunității academice.

Domnia sa a obținut licența în domeniul umanistic (B.A. = Bachelor of Arts) în 1967 la Universitatea din Emporia, statul Kansas, masteratul în istorie (M.A. = Master of Arts / Magister Artium) în 1969 la Universitatea Indiana din Bloomington, statul Indiana, susținându-și apoi doctoratul în istorie (Ph.D. = Doctor of Philosophy) în 1975 la aceeași Alma Mater, cu preocupări speciale pentru studiul istoriei țărilor est-europene, depozitara unui fond de carte românească dintre cele mai bogate din bibliotecile nord-americane. În perioada pregătirii masteratului a devenit instructor asociat la Universitatea din Bloomington (1969–1970), iar apoi instructor de studii sociale la American School din București, pentru ca ulterior să fie angajat asistent – profesor la Universitatea din Huntington, situat tot în statul Indiana (1974–1992), unde a fost promovat profesor titular de istorie în 1992, calitate menținută până la pensionarea survenită în anul 2015, când a devenit profesor emeritus.

În prezent este membru al consiliului de administrație la The C. S. Lewis and Kindred Spirits Society for Central and Eastern Europe, precum și redactor al buletinului informativ al acestui organism, numărându-se printre membrii săi fondatori. De asemenea, a mai făcut parte și din alte active asociații profesionale: The Conference on Faith and History, The International Adam Smith Society, The Society for Romanian Studies, The South East European Studies Association, în cadrul cărora a

organizat mai multe simpozioane și mese rotunde pentru profesioniști și persoane interesante de istorie.

Utilizând consistentele oportunități oferite de diverse fundații și organisme științifice de cercetare și învățământ americane, Paul Michelson a obținut de-a lungul anilor numeroase granturi și stipendii pentru stagii de cercetare în instituții și biblioteci din Statele Unite și din alte țări, care i-au fost de mare ajutor pentru colectarea unui material substanțial necesar întocmirii a numeroase lucrări de istorie universală, aferente unor teme variate, în mai mică măsură abordate de confrații de breaslă. Dintre aceste granturi și stipendii menționăm: National Merit Scholar (1963–1967), Graduate Fellow in History, Indiana University, Bloomington (1967–1971), Richard M. Weaver Fellow (1968–1969), Ford Foundation Foreign Area Fellowship (1970–1971), International Research & Exchanges Board [IREX] Dissertation Fellow (1973–1974), Research Associate, University of Illinois Summer Laboratory on Russia and East Europe, Champaign-Urbana (1976), (1982), (1988), (1993), Visiting Fellow, National Endowment for the Humanities Summer Seminar on Nationalism, University of Virginia, Charlottesville (1978), Visiting Fellow, National Endowment for the Humanities Summer Seminar on Ottoman History, Princeton University (1989), Visiting Fellow, National Endowment for the Humanities Summer Institute on Venice, the Jews, and Italian Culture, Veneția (2006) etc.

Câteva din aceste granturi au fost destinate investigațiilor făcute pe teritoriul României: Fulbright-Hays Fellow for Romania (1971–1972), (1982–1983), (1989–1990) și IREX, Fellow for Romania (1971–1972), (1982–1983), acestea având, fapt semnificativ, durata cea mai îndelungată de utilizare, reflectându-i interesul statornic pentru problemele legate de trecutul spațiului existențial românesc. Totodată, beneficiind de o documentație amplă asupra teritoriilor carpato-dunărene, și-a asumat calitatea de organizator și participant la American Council of Learned Societies Summer Seminar on Romanian Studies, University of Illinois, Champaign Urbana (1982). Aceleași prerogative și le-a păstrat și în postura de membru în Society for Romanian Studies (din 1976 și până în prezent), organism în care a deținut calitatea de secretar (1977–2006; 2010–2015) și președinte (2006–2009), fiind unul dintre cei mai activi și eficienți organizatori ai celor cinci congrese internaționale patronate de respectiva societate: primul la Paris (1986), iar următoarele la Iași (1993), Cluj-Napoca (1997), Suceava (2001) și Constanța (2007), a căror desfășurare – cu participare preponderent românească și americană – a fost din păcate întreruptă, iar șansele reluării lor fiind reduse.

Potrivit propriilor aprecieri, stagiile sale cele mai îndelungate și mai fructuoase de documentare în bibliotecile și arhivele românești le-a petrecut la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga" din București (1971–1973, 1982–1983, 1989–1990), Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol" din Iași (1971–1973, 1982–1983, 1989–1990), Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj-Napoca (1971–1973, 1982–1983, 1989–1990), toate trei afiliate Academiei Române, Arhivele Statului din București și Iași (1971–1973, 1982–1983, 1989–1990), bibliotecile Academiei Română de la București, Iași și Cluj-Napoca (1971–1973, 1982–1983, 1989–1990), Biblioteca de Stat din București (1971–1973). Materiale documentare de mare utilitate, inclusiv pentru istoria românilor, dar și a altor țări europene, a colectat și la British Public

Record Office (1971) și British Museum din Londra (1971), Archivio di Stato de la Veneția (2006), The Wade Center, Wheaton College din Wheaton (2018, 2019), The Angus Library Archives, Regent's Park College din Oxford (2022) etc.

Stagiile de documentare prelungite ale profesorului Paul Michelson în România, participarea la numeroase manifestări științifice și colaborarea curentă la revistele și volumele editate în țară i-au adus prețuirea specialiștilor autohtoni, reflectată, între altele, în cooptarea sa, începând din 1990, în calitate de membru al comitetelor și colegiilor de redacție ale câtorva publicații periodice dintre cele mai prestigioase: „Revue des Études Sud-Est Européennes", „Revista Istorică", „Studii și Materiale de Istorie Contemporană", „Historical Journal", „Revista Arhivelor" (București), „Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu»" – Seria Historica, „Transylvanian Review", „East and Europolis" (Cluj-Napoca), „Analele Universității «Ovidius»" – Seria Istorie, „The International Journal of Cross-Cultural Studies and Environmental Communication" (Constanța), „Anuarul Institutului de Istorie «A.D. Xenopol»", „Archiva Moldaviae" (Iași), „Acta Moldaviae Meriodionalis" (Vaslui). La acestea se adaugă și „Interstitio" (Chișinău) din Republica Moldova. Nu credem că vreo personalitate științifică din străinătate cu preocupări legate de domeniul umanioarelor din ultimele decenii l-a depășit în această privință.

Lucrările elaborate până în prezent de profesorul Michelson se referă îndeosebi la evenimentele politice din estul continentului european, din prima jumătate a secolului al XIX-lea și până la începutul celui de-al treilea mileniu, cu privire specială la România și Peninsula Balcanică, la evoluția istoriografiei românești din vechime și până în perioada totalitarismului, la societatea rusă din perioada sovietică și din deceniile ulterioare, teme cărora le-a dedicat numeroase lucrări publicate în Statele Unite, România și alte state europene. A mai investigat aspecte întrucâtva controversate legate de comunitățile evanghelice din România, enclavele evreiești din Veneția, viața și opera unor intelectuali din mediile erudite anglo-saxone etc.

Însușindu-și în mod admirabil limba română, staționând îndelung pentru cercetări în principalele centre universitare și academice din țară, cultivând intens contactele științifice cu exponenții de seamă ai istoriografiei naționale, având acces facil la literatura istorică privind civilizația românească și ocupându-se persuasiv de multiple aspecte ale trecutului spațiului carpato-dunărean, colegul Paul E. Michelson a fost în măsură să elaboreze un lung șir de studii pertinente asupra sa de-a lungul unei perioade ce depășește jumătate de veac: o adevărată performanță! Survolându-i lista extrem de bogată a publicațiilor, am sesizat că primele cinci lucrări, redactate în al optulea deceniu al secolului al XX-lea, pe vremea când își desăvârșea studiile, abordaseră teme de istorie românească, cea dintâi, cu referiri bibliografice, fiind inserată într-un periodic canadian din anul 1970. Dacă ar fi să testăm sensul proverbului „prima dragoste nu se uită" – cu versiuni și în alte idiomuri: The first love are never forgotten / Die erste Liebe wird nicht vergessen –, raportându-l la traseul profesional al profesorului de la Huntington University, am fi îndreptățiți să-i acceptăm veridicitatea, deoarece după debutul publicistic acesta a depășit cu mult borna de două sute de articole, note și recenzii, în care a prospectat cu acuitate evenimente și procese politice derulate la Dunărea de Jos și a prezentat cu discernământ biografia

și opera unor cărturari de seamă ai istoriografiei românești din perioada modernă și contemporană, ocolind stereotipia, dar nu și aspectele litigioase.

Din cea dintâi secvență tematică se remarcă scrierile sale despre Revoluția din 1848, domniile lui Alexandru Ioan Cuza și Carol I, conservatorism, liberalism, baptiști, emigrația transilvăneană în Statele Unite, unitatea, regenerarea și continuitatea românească, răscoala din 1907, Primul Război Mondial, Marea Unire, activitatea lui Ion Ghica, I. C. Brătianu, Petre Carp, Nae Ionescu, Ion Antonescu, pactul Ribbentrop – Molotov, România post-comunistă, Republica Moldova etc.

Dintre lucrările de sinteză, acoperind o largă paletă evenimențială, se remarcă volumele *Conflict and Crisis. Romanian Political Development, 1861–1871* (New York – Londra, 1987) și *Romanian Politics 1859–1871, from Prince Caza to Prince Carol* (Iași, 1998), în care prospectează analitic adoptarea și rezultatele reformelor economico-sociale și vicisitudinile frământărilor politice din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza și de la începutul guvernării lui Carol I, înainte de instituirea regalității. De asemenea, contribuții extinse a avut la tomul *A History of Romania*, editat la Iași în 1995 de Kurt W. Treptow și reeditat în două rânduri în anii următori, precum și la *Encyclopedia of East Europe from the Congress of Vienna to the Fall of Communism*, editat de Richard Frucht (New York, 2000), ambele cu o bună distribuire internațională.

O pondere pregnantă a activității științifice a istoricului american a fost drenată spre studierea traiectului biografic și operei unor reprezentanți emblematici ai istoriografiei românești, precum Eudoxiu Hurmuzaki, Nicolae Iorga, Ștefan Zeletin, Ion I. Nistor, Constantin Moisil, Ilie Minea, Victor Papacostea, Gheorghe I. Brătianu, Constantin C. Giurescu, Silviu Dragomir, David Prodan, Pompiliu Teodor, Alexandru Duțu, Cornelia Bodea, Alexandru Zub etc., care și-au pus pecetea asupra timpului lor și s-au bucurat de o prodigioasă posteritate. Totodată, acesta a dedicat studii asupra contribuțiilor notabile ale unor istorici americani și englezi la istoria României: Robert William Seton-Watson, Clive Staples Lewis, Warren Hamilton Lewis, Charles și Barbara Jelavich, Keith Hitchins, Dennis Deletant, devoalându-le contextul ambiental în care au creat.

În ceea ce mă privește, am avut ocazia să-l cunosc în mod direct pe Paul E. Michelson, întâlnindu-l cu diverse prilejuri la Iași și Washington și corespondând sporadic în legătură cu anumite proiecte științifice. I-am admirat cunoștințele, înțelegerea și afecțiunea pentru istoria și cultura românească, precum și fervoarea de a procura lucrări greu accesibile în bibliotecile americane, care îi erau necesare finalizării proiectelor cărturărești. Precum toți numeroșii săi colegi și prieteni, am încercat în urmă cu câțiva ani marea satisfacție că a depășit cu bine apăsătoarele momente când viața i-a fost amenințată de grave afecțiuni de sănătate și că și-a reluat activitatea cu tot aplombul, revenind spre a-și relua vechile cercetări în bibliotecile și arhivele din România.

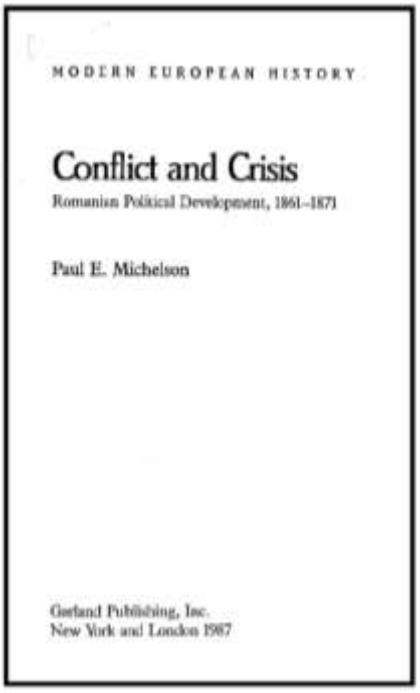
M-am bucurat că a răspuns cu promptitudine la invitația de a colabora la unele volume și reviste pe care le-am coordonat singur sau împreună cu alți colegi (Gheorghe Cliveti, Dorina N. Rusu), oferindu-mi studii de reală erudiție, impregnate de idei fecunde, precum: *Gheorghe I. Brătianu's inaugural lecture on medieval*

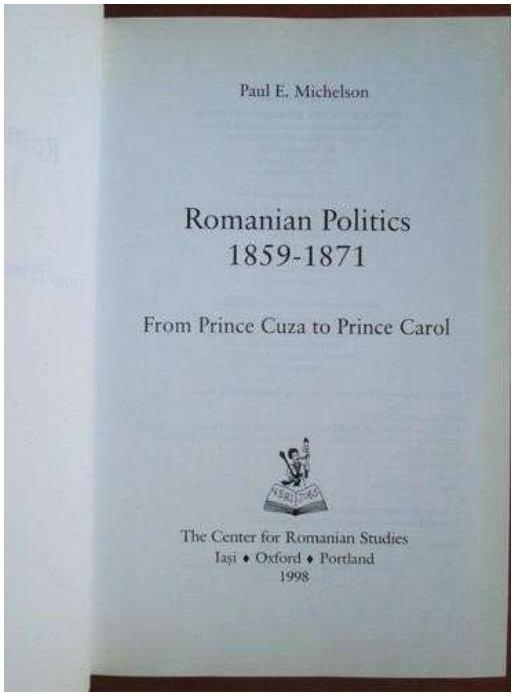
historiography (1923), în *Confluențe istoriografice românești și europene. Gheorghe I. Brătianu*, Iași, 1988, p. 61–70; *Ilie Minea and the interwar Iaşi school of history*, în *Historia sub specie aeternitatis. In honorem magistri Alexandru Zub*, Bucureşti – Brăila, 2009, p. 141–155; *Gheorghe I. Brătianu, pioneering medievalist: a tribute*, în „Memoriile Secției de Științe Istorice și Arheologie a Academiei Române", Seria V, XLII, 2023, p. 271–280; *Gheorghe I. Brătianu and late antiquity avant la letter*, în Ibidem, Seria V, XLIII, 2024, p. 261–287. În toate aceste texte își vădește acumulările informative și capacitatea de coprehensiune intelectuală.

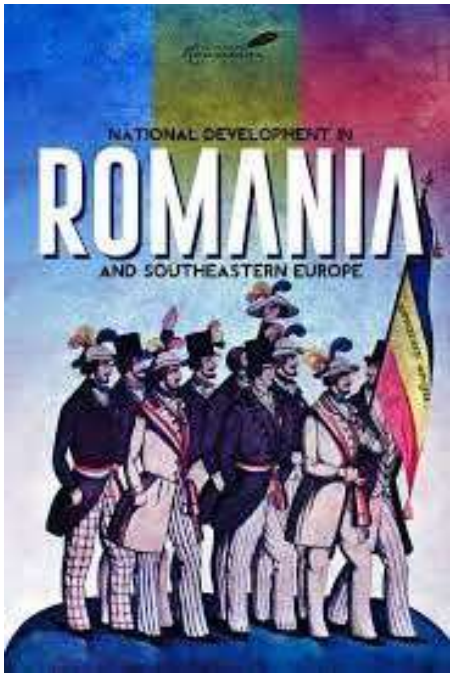
Ne încheiem alocuțiunea amintind că, la ședința Secției de Științe Istorice și Arheologie din 25 septembrie 2024, recomandarea pentru atribuirea titlului de Membru onorific al Academiei Române Domnului profesor Paul E. Michelson de la Universitatea din Huntington a întrunit 11 voturi „pentru" din cele 12 exprimate prin vot secret, ulterior Biroul și Prezidiul Academiei validându-ne operativ decizia adoptată.

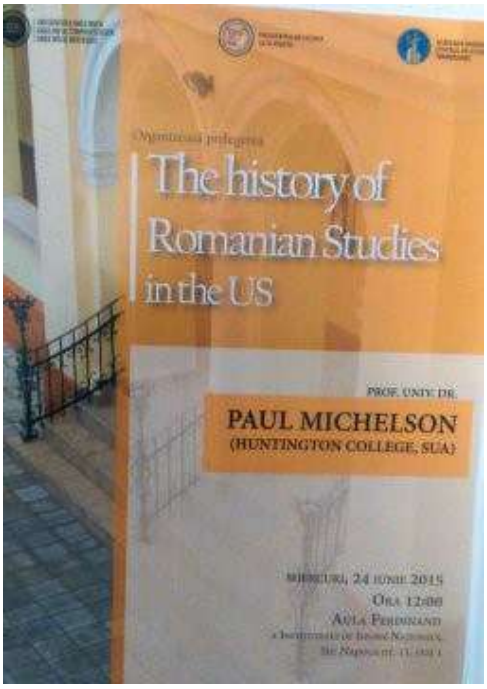
Considerăm că lucrările sale erudite și atașamentul imprescriptibil față de cultura românească justifică neîndoielnic cooptarea Domniei Sale în rândurile membrilor de onoare ai Academiei Române, având ferma convingere că gestul de apreciere al Adunării generale îi va insufla o doză stimulatoare în activitatea viitoare.

Victor Spinei

MODERN EUROPEAN HISTORY
Conflict and Crisis
Romanian Political Development, 1861–1871
Paul E. Michelson
Garland Publishing, Inc.
New York and London 1987

Paul E. Michelson
Romanian Politics
1859-1871
From Prince Cuza to Prince Carol
The Center for Romanian Studies
Iaşi ♦ Oxford ♦ Portland
1998

NATIONAL DEVELOPMENT IN
ROMANIA
AND SOUTHEASTERN EUROPE

The history of
Romanian Studies
in the US
PAUL MICHELSON
(HUNTINGTON COLLEGE, SUA)